

Jsc, 10. januar 2017

Evaluering af udviklingsplan for mere liv på Østmøn

På Østmøn Lokalråds dialogmøde i foråret 2014 blev lokalrådets udviklingsplan for *mere liv på Østmøn* præsenteret. Nu er der gået tre år, og det er derfor på tide at foretage en egentlig evaluering af planen: Er det gået, som vi har ønsket?

Det var og er en essentiel udfordring at fastholde og helst øge bosætningen på Østmøn. Derfor blev de to overordnede målsætninger i udviklingsplanen formuleret således:

* At skabe vækst og udvikling på Østmøn med øget bosætning, flere iværksættere og arbejdspladser

* At skabe attraktive levevilkår på Østmøn for nuværende og kommende beboere.

For at forfølge disse målsætninger blev der opstillet en række konkrete mål for indsatsen, som blev inddelt i følgende tre områder:

* bosætning

* landsbyforskønnelse

* erhvervsudvikling

Er affolkningen afværget?

Vi anså – og anser – affolkning som den største trussel for Østmøn. Hvis den ikke imødegås, risikerer vi

- yderligere nedskæringer i en dyrere offentlig trafik
- længere afstand til sundhedsvæsen, børneinstitutioner, skoler og dagligvarebutikker
- flere tomme og forfaldne ejendomme

Hvordan ser det så ud med befolkningsudviklingen?

I udviklingsplanen fra 2014 nævnes en befolkningsprognose, som forudså, at vi frem til 2026 ville blive 22 pct. færre og altså blive reduceret med 470 personer, så der kun ville være ca. 1.640 tilbage. Denne udvikling svarer nogenlunde til en befolknings*stilbagegang* på 2% om året. Hvordan er det så gået?

Vi har følgende resultater indtil nu:

2012-2013: - 3,1% (- 71 personer)

2013-2014: - 2,3% (-51 personer)

2014_2015: 0,0% (-1 person)

2015-2016: - 1,2% (- 27 personer)

Samtidig kan nævnes, at andelen af personer på 70 år og derover er steget fra 17,2% i 2013 til 20,5% i 2016. I mandtal en stigning fra 385 til 443 personer.

Pr. 1. januar 2016 var vi 6,5% færre end d. 1. januar 2012, svarende til 150 personer færre. Det er derfor nok lidt for optimistisk at hævde, at udviklingen er vendt. Indtil videre tyder alt på, at vi bliver færre. Det bør dog nævnes, at fra 2014, hvor vi vedtog udviklingsplanen, og til 2016 er befolkningstallet på Østmøn ”kun” faldet med 28 personer, altså under det halve af, hvad befolkningsprognosen dengang forudså.

Vordingborg Kommunes befolkningsprognose fra marts 2016 forudsætter imidlertid fortsat et fald i den østmønske befolkning på ca. 2% årligt, således at vi i 2023 skulle blive 13% færre og i 2029 19% færre.

Så behovet for en fortsat indsats er stadig til stede!

Bosætning

På bosætningsområdet blev der opstillet 3 konkrete mål:

* Etablering af en ambassadør-ordning, der sikrer en god modtagelse af tilflyttere og introducerer dem til det sociale liv i lokalsamfundet

* Udarbejdelse af en velkomstpjece til tilflyttere, som overskueligt orienterer om den lokale natur og det lokale forenings- og forretningsliv

* I samarbejde med bosætnings-ambassadører og lokale foreninger arrangere møder for tilflyttere, som efter behov kan afholdes 2-4 gange årligt.

Vi mangler specifikke oplysninger om, hvorfor folk flytter fra Østmøn. Men data fra andre steder viser, at en fjerdedel af tilflyttere til landdistrikter flytter væk igen, inden der er gået et år. En anden undersøgelse viser, at manglende integration og hjemfølelse i forhold til bosætningsområdet er en væsentlig årsag til ønsket om at fraflytte. Flere tilflyttere oplever, at det er svært at komme i kontakt med naboer gennem foreningsaktiviteter. Og nogle ønsker at flytte, fordi de oplever at blive ekskluderet fra uformel snak og hilsen og mere grundlæggende i forhold til at udvikle sociale relationer. De fleste tilflyttere giver udtryk for, at de har mistet kontakt til venner og familie som følge af bosætningen på landet langt fra deres tidligere bosætningsområder. De har derfor behov for at udvikle nye sociale kontakter.

Det er netop i et forsøg på at fastholde tilflyttere, at vi har etableret en ambassadør-ordning, som skal sikre dem en god modtagelse og introducere dem til det sociale liv.

Efter en del forarbejde gik ambassadør-ordningen for alvor i gang i efteråret 2015. Vi har i dag 10 aktive bosætnings-ambassadører på Østmøn, som inden for det sidste 1½ har modtaget/besøgt i alt 34 tilflyttere, fordelt på 21 husstande. Ud over en velkomstpjece uddeles en gaveliste med for tiden 41 tilbud om gaver eller rabatter fra mønske virksomheder og foreninger. Listen udleveres til tilflyttere på *hele* Møn og er et udtryk for det stærke samarbejde, der på bosætningsområdet foregår mellem lokalrådene for hhv. Østmøn, Vestmøn og Stege og omegn.

Målet om at arrangere møder for tilflyttere er opgivet. I stedet giver Borre og Omegns Borgerforening 50 pct. rabat ved første deltagelse i Borgerforeningens fællesspisning.

Indsatsen med at modtage tilflyttere til Østmøn må anses for en stor succes, og bosætnings-ambassadør-ordningen bør helt sikkert fastholdes. Man kunne overveje en *spørgeskemaundersøgelse blandt tilflyttere* for at finde ud af, i hvilket omfang de er faldet til på øen. Samtidig er det relevant at undersøge, hvor mange tilflyttere der flytter væk igen inden for en periode – og om muligt finde ud af, hvad det skyldes. Det er jo denne fraflytning, der er årsagen til ambassadør-ordningens fremkomst.

Forskønnelse

Vi anser det for en afgørende forudsætning for at *tiltrække* tilflyttere, at landsbymiljøerne og husene fremtræder attraktive. Lokalrådet og mange engagerede østmøn'ere har derfor deltaget aktivt i kommunens projekt om landsbyplaner for Hjertebjerg, Elmelunde, Borre, Nyborre og Magleby. Ligeledes har lokalrådet udøvet aktiv indflydelse på Vordingborg Kommunes administration af puljen til landsbyfornyelse.

Lokalrådet lagde ud med at etablere en forskønnelsesgruppe, som udarbejdede forslag til nedrivning eller istandsættelse af 36 forskellige ejendomme langs Klintevej. Ca. 40 pct. af disse anbefalinger er helt eller delvis imødekommet. Herudover er en række andre ejendomme istandsat eller nedrevet.

Der har været et meget tæt samarbejde mellem Lokalrådet og Vordingborg Kommune om projektet *landsbyplaner*, som bl.a. resulterede i en sammensmeltning af lokalrådets forskønnelsesgruppe og den følgegruppe, der blev dannet i forbindelse med projektet *landsbyplaner*.

Projektet havde til formål at udpege, hvad der var vigtigt at bevare, hvad der burde rives ned og – ikke mindst – hvad der skulle ske med de arealer, der opstod efter en nedrivning.

Blandt resultaterne er Elmelunde Bypark og Natur- og Hundeskoven på Klintevej i Borre. Nævnes kan også en frugtlund på Klintholm Havnevej, en grøn oase på Liselundvej i Ålebæk, udsmykningen af Kirkepladsen i Borre og – ikke mindst – huset og ejendommen Østerpol.

Østerpol blev udnyttet af kommunen som projekthus, mens landsbyplanprojektet stod på fra februar 2014 til april 2015, hvorefter huset blev stillet til rådighed for Lokalrådet i 2 år; en periode der desværre er ved at udløbe. Huset, der er sat i stand ved en frivillig indsats af beboere og gode donationer, er flittigt anvendt til møder, læsegruppe, tegnekurser, ungeklub. Og der er også i kælderen indrettet et lokalmuseum.

Siden d. 10. marts 2016 er der foretaget en systematisk registrering af, hvilke aktiviteter der er foregået i Østerpol og med hvor mange deltagere. For perioden 10. marts til 31. december 2016 er der registreret 117 arrangementer med i alt 987 deltagere. Topscoreren er en gruppe i Kulturforum Østmøn (KØST), som kalder sig *kreative hænder*, og som mødes de fleste mandage og snakker over noget håndarbejde, som de er i gang med. Gennemsnitligt dukker der 6-7 personer frem, primært kvinder. I den betragtede periode er der registreret 36 sammenkomster i *kreative hænder* med i alt 246 deltagere. Som skarp forfølger kommer *ungeklubben Østerpol*, som også er en facebook-gruppe med for tiden 43 medlemmer. I den registrerede periode har de haft 14 sammenkomster i Østerpol med tilsammen 236 deltagere. Klubben er for unge i 11-16 års alderen og mødes i Østerpol 1-2 gange om måneden.

Vigtigt i processen har været, at planerne blev udarbejdet i tæt samarbejde med Lokalrådet og beboerne. Landsbyplanerne kan ses som et fornemt eksempel på *samskabelse*, hvor beboere og kommunen begge har bidraget med væsentlige ressourcer til planerne og deres udførelse.

Her bør også nævnes fremkomsten af Kulturforum Østmøn (KØST). Dens mange undergrupper og årlige Silo-bio ville næppe være opstået, hvis ikke projekthuset Østerpol havde været der. På den måde har Østerpol og KØST bidraget til, at mange flere beboere har lært hinanden at kende og har påbegyndt nye aktiviteter.

Erhvervsudvikling

Det er en vigtig forudsætning for at øge bosætningen på Østmøn, at vi kan lokke med arbejdspladser. Det indgår derfor som en del af Lokalrådets overordnede målsætninger, at der skal komme flere iværksættere, og at der skal skabes flere arbejdspladser.

For at komme nærmere målet opstillede vi følgende tre konkrete målsætninger:

- at arrangere en erhvervsdag for alle nuværende og potentielle virksomhedsejere med henblik på at opmuntre til og styrke relevante netværk og synliggøre Østmøn som et erhvervsområde.
- at synliggøre mikrovirksomheder ved på et centralt sted på Klintevej at skilte med, hvad de enkelte virksomheder kan tilbyde, og hvordan man finder frem til dem
- at opmuntre til øget salg af lokale produkter i områdets dagligvarebutikker

Vi afholdt en velbesøgt erhvervsaften i maj 2014 med bl.a. spændende indlæg om faglige og tværfaglige indlæg. Der var en rigtig god debat, som viste bred opbakning til at etablere netværk. Der fremkom også mange andre forslag, fx om virksomhedssamarbejde. Inspireret af denne debat besluttede lokalrådets erhvervsgruppe at arrangere et antal møder, hvor vi fik en virksomhedsejer til at komme og fortælle sin og sin virksomheds historie. Imidlertid dukkede der ikke nogen – *dvs. 0 personer* – op til disse fire møder – ud over indlægsholderen og de fire medlemmer af lokalrådets arbejdsgruppe.

I samarbejde med Vordingborg Erhverv afholdt vi i efteråret 2016 endnu en erhvervsaften. Det er vores vurdering, at seancen resulterede i nogle gode kontakter mellem nogle enkelte virksomheder og Vordingborg Erhverv.

Hvorvidt Lokalrådet fremover vil have en rolle at spille på erhvervsområdet, må anses for usikkert. Det skal dog nævnes, at Lokalrådet har spillet meget aktivt med i forbindelse med etablering af fibernet i landsbyerne. Mobil- og bredbåndsdækningen er dog stadigvæk langt fra et tilfredsstillende niveau, og det har selvfølgelig en negativ indflydelse på mulighederne for at etablere selvstændig virksomhed og hjemmearbejdspladser. Disse muligheder kan være en vigtig forudsætning for, at folk vælger at slå sig ned – eller forblive - på øen.

Selv om Lokalrådet tydeligvis ikke har haft indflydelse på udviklingen i antallet af virksomheder og tilhørende arbejdspladser, er denne udvikling alligevel interessant. En oversigt over virksomheder i 4791 Borre pr. 2. januar 2017 på datacvr.virk.dk viser 159 virksomheder, der er registreret som aktive. I forhold til en tilsvarende udarbejdet adresseliste i foråret 2014 er der registreret 33 nye virksomheder, mens 22 er ophørt. Umiddelbart kunne det tyde på en lille fremgang i antallet af virksomheder. Det skal dog nok tages med mere end et enkelt gran salt. Det fremgår fx ikke, i hvilket omfang disse virksomheder giver reel beskæftigelse til nogen.

Vi håber stadigvæk på, at Klintholm Havn bliver servicehavn for den kommende havmøllepark på Kriegers Flak. Hvis planerne lykkes, kan det betyde op til 60-70 ekstra permanente arbejdspladser på Østmøn. Erfaringer fra andre havmølleprojekter viser, at de blivende arbejdspladser ofte besættes af personale, der er lokalt bosiddende eller vælger at flytte til området. Lokalrådet deltager fortsat i en styregruppe herom.

Angående målet om *salg af lokale produkter* er det muligt i et eller andet omfang at købe lokale varer som is, kød og grøntsager i vore to dagligvarebutikker.

Målet om at reklamere på Klintevej for alle de små virksomheder må indtil videre anses for sløjftet.

Hvad nu?

Med erhvervsområdet som undtagelse er det vor opfattelse, at indsatsen har båret frugt – og at det skyldes en engageret indsats fra rigtig mange beboere i området. Sammen med naturens stilhed og levende liv i pæne boliger er foreningslivet og sammenholdet blandt lokale borgere en afgørende forudsætning for, at Østmøn er et rart sted at bo. Og vores egen glæde ved at bo her er vel det bedste reklamefremstød, vi kan foretage for at tiltrække andre til at slå os ned på vores ø.

Så indsatsen bør fortsættes med uformindsket styrke.

Det foreslås, at vi henover forår og sommer tænker og drøfter,

- om nogle af målene skal justeres
- om vi skal formulere nye mål
- hvordan vi fremover tilrettelægger vor indsats

Vi ta'r sagen i egen hånd og skaber råderum

Vi skaber liv i Klintebyer. Vi skaber nye eventyr

Vi skaber på trods et godt liv for os